

MORELE ONTWIKKELING, EMOTIONELE INTELLIGENTIE EN EMPATHIE BIJ HOOGBEGAAFDE JONGEREN

Wat zegt de literatuur hierover?

Morele ontwikkeling gaat over het denken over wat 'juist' is (voor een ander, een groep mensen of de wereld) en met name het hiernaar kunnen handelen, waarbij je rekening houdt met de rechten van anderen en je handelt op basis van sociale geaccepteerde 'codes' (Michaelson, 2001).

Empathie gaat over een invoelend vermogen, een zorgende houding naar anderen, het vermogen om anderen te begrijpen, een ander te willen helpen en zicht te hebben over groepsprocessen (Ishak, Abidin, & Bakar, 2014).

Studies wijzen consistent uit dat morele sensitiviteit vaak gezien wordt bij hoogbegaafde jongeren en dat de morele ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen significant voorloopt op die van hun niet-hoogbegaafde leeftijdsgenoten (Michaelson, 2001).

In een al wat ouder onderzoeksartikel uit 1994 schrijft Linda Silverman heel treffend:

'We have dozens of cases on record of gifted children fighting injustice, befriending and protecting handicapped children, conserving resources, responding to others' emotional needs, becoming terribly upset if a classmate is humiliated, becoming vegetarian in meat-eating families, crying at the violence in cartoons, being perplexed at why their classmates push in line, refusing to fight back when attacked because they considered all forms of violence--including self-defense--morally wrong, writing letters to the President to try to end the Gulf War, and writing poems of anguish at the cruelty in the world. I have found that the higher the child's IQ, the earlier moral concerns develop and the more profound effect they have on the child. But it usually takes maturity before the child can translate moral sensitivity into consistent moral action (Silverman, 1994).'

Uit een studie van Derryberry en Barger komt naar voren dat het redeneren omtrent morele besluitvorming (moreel oordelingsvermogen) bij hoogbegaafde jongeren op een meer diepgaande en efficiënte wijze (sneller) verloopt dan hun niet hoogbegaafde studiegenoten (Derryberry & Barger, 2008). Deze zelfde onderzoekers wijzen in een ander onderzoek tevens uit dat het moreel oordelingsvermogen bijdraagt aan moreel gedrag als eerlijkheid, altruïsme en het innemen van een standpunt omtrent het leven in vrijheid (Derryberry, Wilson, Snyder, Norman, & Barger, 2005).

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat er met name een ándere ontwikkeling werd gezien bij hoogbegaafde jongeren in vergelijking met leeftijdsgenoten. Hoogbegaafde jongeren maken morele beslissingen met name vanuit waarden op het postconventionele niveau (loskomen van je eigen wensen en beredeneren vanuit 'wat is het beste voor de grootste groep mensen?') waarbij ze het conventionele niveau (waar de oriëntatie meer ligt op goedkeuring en plichtsgevoel) minder meenemen in hun overwegingen.

Ook op het gebied van empathie is er ondersteuning vanuit wetenschappelijk onderzoek dat hoogbegaafde jongeren over het algemeen over een sterk empathisch vermogen en goede sociale vaardigheden beschikken (Hay et al., n.d.; Ishak et al., 2014).

Hoogbegaafde kinderen zijn zich vaak in hoge mate bewust van wereldproblematiek, maar hebben niet altijd het vermogen deze inzichten emotioneel ook adequaat te kunnen verwerken, het hart kan het hoofd niet volgen (Tolan, 2018). Soms kan dit zelfs leiden tot een existentiële depressie.

Uit onderzoek komt naar voren dat het sterke morele oordelingsvermogen en de sterke empathie niet direct leidt tot hechte contacten met leeftijdsgenoten. Hoogbegaafde jongeren blijken meer moeite te kunnen hebben met het aangaan van betekenisvolle relaties (Ishak et al., 2014).

Wat betekent dit voor onze begeleiding van de jongeren binnen het ECHT?

Wij besteden binnen het ECHT veel tijd en energie in begeleiding omtrent de interpersoonlijke dynamiek en groepsdynamiek in de groepen. Wat gebeurt hier en hoe kan de jongere hier mee omgaan of een positie in verwerven? Wat kan de jongere hieruit meenemen bij terugplaatsing naar school?

Ook spreken wij veel met de hoogbegaafde jongeren over het belang van het aangaan van een band met peers en het vertrouwen van anderen waardoor ze zich gesteund kunnen voelen. Veel van de jongeren binnen ECHT hebben een turbulente schoolgeschiedenis achter de rug. Soms is het vertrouwen in anderen (docenten of het aangaan van vriendschappen met klasgenoten) hierdoor lastiger geworden. Hier is binnen het ECHT veel aandacht voor. Het werken in groepen werkt hier bevorderend in.

Voor de hoogbegaafde kinderen die lijden onder hun grote inzichten in wereldproblematiek en een groot empathisch vermogen bieden we begeleiding omtrent emotieregulatie, vaardigheden om jezelf tot rust te brengen bij het oplopen van stress en psycho-educatie.

Binnen onze lessen toekomstkunde, filosofie en debatteren is ruimte om inzichten van de leerlingen te onderzoeken en bespreken waardoor inzichten verruimd kunnen worden, er oplossingsstrategieën aan bod komen en leerlingen zich leren uit te spreken over wat er speelt in hun gedachten.

Expertisecentrum Hoogbegaafdheid en Talentontwikkeling Gooi en Vechtstreek

Nathalie van Kordelaar en Bart Smoors

Bibliografie

Derryberry, W. P., & Barger, B. (2008). Do contributors to intellect explain the moral judgment abilities of gifted youth? *Gifted Child Quarterly*, 52(4), 340–352. <https://doi.org/10.1177/0016986208321806>

Derryberry, W. P., Wilson, T., Snyder, H., Norman, T., & Barger, B. (2005). Moral Judgment Developmental Differences Between Gifted Youth and College Students. *Journal of Secondary Gifted Education*, 17(1), 6–19. <https://doi.org/10.4219/jsge-2005-392>

Hay, P. K., Gross, M. U. M., Hoekman, K., & Rogers, E. K. B. (n.d.). *Prosocial_reasoning_and_empathy_in_gifte*. 16(02), 5–14.

Ishak, N. M., Abidin, M. H. Z., & Bakar, A. Y. A. (2014). Dimensions of Social Skills and their Relationship with Empathy among Gifted and Talented Students in Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116(2003), 750–753. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.292>

Michaelson, M. (2001). A model of extraordinary social engagement, or “moral giftedness”. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (93), 19–32. <https://doi.org/10.1002/cd.22>

Tolan, S. S. (2018). The value and importance of mindfulness for the highly to profoundly gifted child. *Gifted Education International*, 34(2), 193–202. <https://doi.org/10.1177/0261429417716348>